

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

Кафедра кримінального права

Лабораторія «Інновації у сфері кримінальної юстиції»

Одеський осередок ВГО «Асоціація кримінального права України»

КОНСЕРВАТИВНО-ЛІБЕРАЛЬНІ ІДЕЇ ОДЕСЬКОЇ ШКОЛИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

МАТЕРІАЛИ

Одеської науково-практичної конференції

24 листопада 2023 року

Видавництво
«Юридика»
2024

УДК 343.2/.7:340.123(477.74)(062.552)
К65

Відповідальний за випуск **Ю. Ю. Коломієць.**
Матеріали видано в авторській редакції.

Консервативно-ліберальні ідеї Одеської школи кримінального права : матеріали Одеської наук.-практ. конф. (м. Одеса, 24 лист. 2023 р.) / відп. ред. проф. Ю. Ю. Коломієць. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. – 252 с.

ISBN 978-617-8263-98-0

У збірнику матеріалів Одеської науково-практичної конференції «Консервативно-ліберальні ідеї Одеської школи кримінального права» відображено консервативні і ліберальні ідеї професорсько-викладацького складу кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія», аспірантів, студентів, школярів, які цікавляться проблемами сучасного кримінального права України, а також практиків, готових до співробітництва з науковцями.

Збірник розрахований на наукових працівників, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів, практиків, небайдужих до кримінально-правової протидії кримінальним правопорушенням.

УДК 343.2/.7:340.123(477.74)(062.552)

ISBN 978-617-8263-98-0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2024

ЗМІСТ

Передмова президента Національного університету «Одеська юридична академія» академіка Сергія КІВАЛОВА	7
--	---

РОЗДІЛ 1 ІСТОРІЯ КАФЕДРИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

1817–1920 роки	9
1947–1991 роки	10
1992–2000 роки	13
2000–2015 роки	14
2016–2023 роки	18

РОЗДІЛ 2 КОНСЕРВАТИВНІ ІДЕЇ ОДЕСЬКОЇ ШКОЛИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Стрельцов Євген Львович Роздуми щодо розвитку кримінально-правової науки	25
Мирошниченко Наталія Анатоліївна Деякі проблеми, що виникають у зв'язку з розробкою проекту нового КК України	32
Хімченко Світлана Анатоліївна Кримінально-правове значення лікарської помилки	38
Аленін Юрій Павлович, Волошина Владлена Костянтинівна Зв'язок кримінального процесу з кримінальним правом	43
Чугуніков Ігор Іванович Систематичність як ознака складу кримінального правопорушення	47
Гусак Оксана Анатоліївна Схиляння до вчинення самогубства та пособництво у самогубстві	53
Коломієць Юлія Юріївна Суб'єкти впровадження кримінально-правової ідеології	57

Гусак Оксана Анатоліївна
кандидат юридичних наук,
громадський діяч штату Флорида
Сполучених Штатів Америки

Наукова біографія

10 жовтня 2000 року вступила до аспірантури кафедри кримінального права Одеської національної юридичної академії. У січні 2001 року стала викладачем кафедри. 1 вересня 2001 року була призначена на посаду заступника завідувача Юридичної клініки «Pro bono» Одеської національної юридичної академії. 22 лютого 2004 року була нагороджена орденом за високі досягнення в організації наукового процесу, плідну науково-педагогічну діяльність та за вагомий внесок у розвиток Одеської національної юридичної академії. 14 січня 2011 року була призначена на посаду заступника директора юридичного та економіко-правового коледжу Міжнародного гуманітарного університету. В грудні 2013 року звільнилася з академії, через переїзд до Сполучених Штатів Америки. 2 липня 2014 року захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08: кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Тема дисертації «Кримінально-правова характеристика доведення до самогубства».

Наукові інтереси: кримінально-правовий захист сім'ї, жінок та дітей, кримінальна відповідальність за доведення до самогубства.

СХИЛЕННЯ ДО ВЧИНЕННЯ САМОГУБСТВА ТА ПОСОБНИЦТВО У САМОГУБСТВІ

На даному етапі розвитку суспільство майже в усьому світі переживає кардинальні зміни спричинені кризою в економічному та державному житті. Не кожна людина здатна пристосуватися та протистояти проблемам сьогодення, тому досить поширеним явищем є суїцид. Проте існують випадки, коли особа позбавляє себе життя не самовільно, а через вплив на неї зі сторони інших осіб.

Одним із злочинів, що посягає на життя людини, відповідальність за який передбачена національним законодавством в ст. 120 Кримінального Кодексу України (далі КК України), є доведення до самогубства. Особливістю даного діяння є те, що, хоча саме самогубство є одним із різновидів неприродної смерті, але, при цьому, доведення до самогубства – єдиний злочин проти життя особи який не охоплюється поняттям вбивства. Адже, даний злочин вчиняється суб'єктом злочину не прямо, а опосередковано [1, с. 258–264].

Значна суспільна небезпечність даного злочину, яка полягає в тому, що доведення до самогубства – це не лише порушення біологічного процесу життя людини, а й негативний вплив на існування суспільних відносин, та складність застосування даної норми свідчать про актуальність обраної теми. Окремі правові аспекти доведення до самогубства, а саме в частині деяких способів вчинення злочину, вивчали: А. П. Тіщенко, Н. М. Ярмиш, Л. М. Шестопалова, В. В. Гриценко, А. О. Соловійов, В. С. Трофименко та деякі інші вчені [2, с. 288–290]. Проте умови воєнного стану змушують по іншому вирішувати проблеми пов'язані із кримінально-правовою оцінкою доведення до самогубства. Саме через це необхідність подальшого дослідження даної теми є очевидною.

Об'єктивна сторона (ч. 1 ст. 120 КК України) злочину виражається в доведенні особи до самогубства або до замаху на самогубство, що є наслідком жорстокого з нею поводження, шантажу, систематичного приниження її людської гідності або систематичного протиправного примусу до дій, що суперечать її волі, схиляння до самогубства, а також інших дій, що сприяють вчиненню самогубства.

Доведення – це дія чи дії, які викликають певні злочинні наслідки. В даному випадку самогубство постає вимушеним актом.

Жорстоке поводження – це безжалісні, грубі дії, що спричиняють потерпілому фізичні та психічні страждання (нанесення тілесних ушкоджень, побоїв, позбавлення коштів для існування, житла, їжі, одягу, необґрунтовані стягнення, несправедливе позбавлення заохочень, різного роду знущання).

Шантаж – це загроза розголосити про потерпілого відомості, які останній бажає зберегти в таємниці (наприклад, відомості про тяжку хворобу тощо). Ці відомості можуть бути також помилковими, такими, що не відповідають дійсності. Важливо, що вони носять такий характер, що потерпілий не хоче їх розголошувати.

Протиправний примус до дій, що суперечать волі особи – це фізичний або психічний протиправний примус особи до вчинення певних дій проти її волі (наприклад, залякування, заподіяння побоїв

тощо з метою примусити потерпілого брати участь у вчиненні злочину).

Психологічний вплив при доведенні до самогубства має специфічні риси і чиниться шляхом різноманітних проявів: крик, істерика, приниження, повне ігнорування, обмеження життєвого простору [3, с. 187–191].

Систематичне приниження людської гідності – це різного роду тривале принизливе ставлення до потерпілого (образи, наклеп, анонімні обвинувачення, знущання над честю жінки, цькування, несправедлива критика).

До інших дій, що сприяють вчиненню самогубства, можуть належати будь-які дії. Судова практика не відносить до такого роду дій розірвання шлюбних відносин одним із подружжя, відмову від укладання шлюбу, припинення співжиття, подружню зраду, якщо при цьому не здійснювалися інші дії, що принижують людську гідність. Не можуть також кваліфікуватися за ст. 120 КК випадки самогубства внаслідок вчинення щодо особи будь-яких законних дій (наприклад, правомірного звільнення з роботи), а також внаслідок повідомлення хоча й таких, що принижують гідність особи, але вірних, таких, що відповідають дійсності, відомостей (за умови, що вони повідомлялися не в образливій чи цинічній формі).

У частині 2 ст. 120 КК передбачена відповідальність за доведення до самогубства або замаху на нього особи, яка перебувала в матеріальній або іншій залежності від винного, або такі самі дії, вчинені щодо двох або більше осіб, а в ч. 3 ст. 120 КК – щодо неповнолітнього, тобто особи, якій не виповнилося 18 років.

Стаття 120 КК України застосовується лише при настанні самогубства або замаху на самогубство. Між вказаною в ст. 120 КК України поведінкою винного і самогубством потерпілого чи замахом на нього має бути причинний зв'язок.

У зарубіжних країнах передбачаються також інші способи вчинення даного злочину. Наприклад, в КК таких країн, як Австрія (ст. 78 «Схиляння до самогубства») та Швейцарія (ст. 115 «Схиляння до вчинення самогубства та пособництво у самогубстві» передбачається також такі способи як допомогу у вчинення самогубства та схиляння до самогубства. Окрему увагу слід приділити КК Іспанії в якому немає статті «доведення до самогубства», а відповідальність за дане діяння, включаючи надання допомоги у здійсненні самогубства, передбачено ст. 143 «Вбивство та його види».

На відміну від кримінального законодавства зарубіжних країн Кримінальний кодекс України не передбачає відповідальність

за схилення до вчинення самогубства та пособництво у самогубстві, незважаючи на те, що такі діяння є суспільно небезпечними, та вчиняються доволі часто. З урахуванням викладеного можна зробити висновок, що в КК України з урахуванням досвіду зарубіжних держав (Австрії, Швейцарії, Сан-Марино, Білорусь, Литовської Республіки) слід передбачити кримінальну відповідальність за схилення до вчинення самогубства та пособництво у самогубстві. Частину першу статті 115 Кримінального кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 25–26, ст. 131) викласти у такій редакції:

«1. Умисне схиляння людини до самогубства, а також пособництво у самогубстві, –
карається позбавленням волі від п'яти до семи років»;
відповідно частини першу та другу статті 115 вважати частинами другою та третьою.

Список використаних джерел

1. Колінько О. О. Доведення до самогубства: порівняльна характеристика українського та зарубіжного законодавства. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 1. С. 258–264.
2. Гусак О. А. Спосіб доведення до самогубства як елемент об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 120 КК України. *Правове життя сучасної України* : матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу (Одеса, 20–21 квітня 2012 р.). Т. 2 / відп. за випуск д.ю.н., проф. В. М. Дрьомін / Націон. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2012. С. 288–290.
3. Керик Л. І. Способи доведення до самогубства. *Проблеми законності*. 2008/96. С.187–191.

Ключові слова: доведення до самогубства, співучасть у самогубстві, схиляння до самогубства, пособництво у самогубстві, способи вчинення самогубства.

Key words: leading to suicide, complicity in suicide, inclination to suicide, assistance in suicide, ways of committing suicide.